

Сухомлинський, 1977 – Сухомлинський В. О. Народження громадянина / В. О Сухомлинський // Вибрані тв.: у 5 т. – К. : Рад. шк., 1977. – Т. 3. – С. 283–582.

REFERENCES

- Hrushevskiy, 1913* – Hrushevskiy M. Iliustrovana istoriia Ukrainy, reprinted vidtvorennia vydannia 1913 roku / M. Hrushevskiy. – Kyiv – Lviv. – S. 169.
- Entsyklopediia osvity..., 2008* - Entsyklopediia osvity APN Ukrainy / holov. red. V. H. Kremen – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
- Ihnatenko, Krytska, 1997* – Ihnatenko P. Hromadianske vykhovannia: istorychnyi aspekt / P. Ihnatenko, L. Krytska // Shliakh osvity. – 1997. – №1. – S. 2–8.
- Kontseptsiiia hromadianskoho vykhovannia, 2000* – Kontseptsiiia hromadianskoho vykhovannia osobystosti v umovakh rozvytku ukrainskoi derzhavnosti // Shliakh osvity. – 2000. – №3. – S. 7 – 21.
- Kuchynska, 2012* – Kuchynska I. O. Rozvytok idei hromadianskoho vykhovannia u vitchyzniani suspilno-pedahohichnii dumtsi (druha polovyna KhKh – 30-ti rr. KhKh stolittia) : avtoref. dys... doktora. ped. nauk 13.00.07. – K., 2012. – 36 s.
- Proekt Kontseptsii..., 2012* – Proekt Kontseptsii hromadianskoi osvity ta vykhovannia v Ukraini [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/dok30112012>.
- Radul, 2011* – Radul O. S. Istoriia vyshchoi shkoly Yevropy (Vst – seredyna XX st.) : [Monohrafiia]. / O. S Radul. – K : Imeks LTD, 2011. – 536 s.
- Siropolko, 2001* – Siropolko Stepan. Istoriia osvity v Ukraini. / S. Siropolko. – Kyiv : Nauk. Dumka, 2001. 912 s.
- Sukhomlynskyi, 1977* – Sukhomlynskyi V. O. Narodzhennia hromadianyna / V. O Sukhomlynskyi // Vybrani tv: u 5 t. – K. : Rad. shk., 1977. – Т. 3. – С. 283–582.

Надійшла до друку 13.07.2014.

УДК 159.947.5 - 057.87

Альона Герасимова

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

У статті подано теоретичний аналіз проблеми професійної мотивації студентів під час навчання у вищому навчальному закладі. Висвітлено актуальність даного питання. Вивчено останні дослідження та публікації, що стосуються цієї тематики. Розкрито такі загальні поняття як «мотивація», «мотив», «професійна мотивація». Проаналізовано найбільш актуальні для студентів професійні мотиви: пізнавальні і професійні, та їх роль у формуванні

позитивного ставлення до обраної спеціальності та зацікавленості у праці. Визначено, що критеріями сформованості професійної мотивації є: адекватність уявлень про обрану професію (знання її предмета, мети, умов праці, переваг і недоліків, професійних можливостей); розуміння рівня її затребуваності та оплати праці; пріоритетність нематеріальних цінностей професійної діяльності (перевага цінностей інтересу до професії, можливостей саморозвитку, самореалізації); вміння співвідносити свої індивідуальні особливості з характеристиками обраної професії, визначати їх відповідність чи розбіжність; домінування позитивних емоцій при занятті обраною діяльністю. Розглянуто шляхи формування професійної мотивації. З'ясовано, що для цього необхідно організувати такий навчальний процес, який забезпечить перехід від навчально-пізнавальної до професійної діяльності, з відповідною зміною мотивів. Відзначено, що важливу роль у цій роботі повинна відігравати особистість викладача, його вміння організувати навчання. Велике значення має розширення функціональних обов'язків студентів, увагу слід приділяти практиці на базі установ. Необхідно стимулювати виникнення позитивних емоцій по відношенню до обраної професії, адже саме завдяки їм навчання буде більш плідним, а майбутня професійна діяльність-ефективною. Адже високий рівень сформованості професійної мотивації є умовою ефективного розвитку професійно-орієнтованої особистості, конкурентного, високомотивованого і освіченого фахівця, здатного до ефективної та творчої професійної діяльності, самовдосконалення та самоосвіти.

Ключові слова: мотивація, професійна мотивація, професійна діяльність, фахівець, ціннісні орієнтації, професіоналізм, навчально-виховний процес.

В статті представлені теоретичний аналіз проблеми професійної мотивації студентів при навчанні в вищій школі. Освітлено актуальність даного питання. Проаналізовані останні дослідження та публікації, що стосуються цієї теми. Розкриті такі загальні поняття як «мотивація», «мотив», «професійна мотивація». Проаналізовані найбільш актуальні для студентів професійні мотиви: пізнавальні та професійні, та їх роль у формуванні позитивного ставлення до вибраної спеціальності та зацікавленості в праці. Визначено, що критеріями сформованості професійної мотивації є: адекватність уявлень про обрану професію (знання її предмета, мети, умов праці, переваг і недоліків, професійних можливостей); розуміння рівня її затребуваності та оплати праці; пріоритетність нематеріальних цінностей професійної діяльності (перевага цінностей інтересу до професії, можливостей саморозвитку, самореалізації); вміння співвідносити свої індивідуальні особливості з характеристиками обраної професії, визначати їх відповідність чи розбіжність; домінування позитивних емоцій при занятті обраною діяльністю. Розглянуто шляхи формування професійної мотивації. З'ясовано, що для цього необхідно організувати такий навчальний процес, який забезпечить перехід від навчально-пізнавальної до професійної діяльності, з відповідною зміною мотивів. Відзначено, що важливу роль у цій роботі повинна відігравати особистість викладача, його вміння організувати навчання. Велике значення має розширення функціональних обов'язків студентів, увагу слід приділяти практиці на базі установ. Необхідно стимулювати виникнення позитивних емоцій по відношенню до обраної професії, адже саме завдяки їм навчання буде більш плідним, а майбутня професійна діяльність-ефективною. Адже високий рівень сформованості професійної мотивації є умовою ефективного розвитку професійно-орієнтованої особистості, конкурентного, високомотивованого і освіченого фахівця, здатного до ефективної та творчої професійної діяльності, самовдосконалення та самоосвіти.

свободы в выборе профильных предметов, особое внимание следует уделять практике на базе учреждений. Необходимо стимулировать возникновение положительных эмоций по отношению к выбранной профессии, ведь именно благодаря им обучение будет более плодотворным, а будущая профессиональная деятельность – эффективной. Ведь высокий уровень сформированности профессиональной мотивации является условием эффективного развития профессионально-ориентированной личности, конкурентного, высокомотивированного и знающего специалиста, способного к эффективной и творческой профессиональной деятельности, самосовершенствования и самообразования.

Ключевые слова: мотивация, профессиональная мотивация, профессиональная деятельность, специалист, ценностные ориентации, профессионализм, учебно-воспитательный процесс.

This paper presents a theoretical analysis of the problem of professional motivation of students during their studying at university. In this article we study of recent research and publications related to this subject. Revealed the following general concepts as «motivation», «motif», «professional motivation». Analyzes most relevant students' professional motives: cognitive and professional, and their role in promoting a positive attitude towards their chosen specialty and interest in the work. Determined that the criteria for formation of professional motivation are: adequate representations of the chosen profession (knowledge of its subject, purpose, working conditions, benefits and drawbacks professional capacity); understanding of the level of demand and wages; priority intangible values of professional activity (preference values of interest to the profession, opportunities for self-development, self-fulfillment in it); ability to relate their individual characteristics with the characteristics of their chosen profession, to determine their compliance or disagreement; dominance of positive emotions during the occupation of the chosen activity. We also look for the ways of formation of professional motivation. It is shown that it's necessary to organize a learning process that will ensure the transition from teaching and learning to the profession, with a corresponding change in the needs and motives. It is noted that an important role in this work should play the personality of the teacher and his ability to organize learning. The great importance is the expansion of the functional responsibilities of students has providing more freedom in the choice of majors, special attention should be paid to practice based on professional institutions. It is necessary to encourage the emergence of positive emotions in relation to their chosen profession, because in thanks to them that learning will be more productive and future professional activity – effective. Formation of high level of professional motivation is a prerequisite for effective development of professionally oriented individual, competitive, highly motivated and trained workforce capable of effective and creative professional activity, self-improvement and self-education.

Keywords: motivation, professional motivation, profession, specialist, values, professionalism and the educational process.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство потребує компетентного фахівця, який не лише вирізняється критичним мисленням, творчим ставленням до справи та прагненням до постійного оновлення знань, а й є позитивно мотивованим на

успішну професійну діяльність. Не виникає сумнівів, що кожна людина працює незаради отримання конкретного продукту або надання послуги, а для вирішення своїх проблем, починаючи від життєзабезпечення до самореалізації. На етапі навчання, вибору життєвого шляху, майбутнім спеціалістам дуже важливо отримати повноцінний та адекватний набір мотивів, який допоможе грамотно вибудувати кар'єру і самореалізуватися. До того ж, низька задоволеність професією різко знижує ефективність роботи та, в більшості випадків, стає причиною плінності кадрів, що призводить до негативних економічних наслідків як на рівні окремо взятого підприємства, так і на державному. З огляду на це, одним з найважливіших завдань, що стоїть перед вищим навчальним закладом (надалі ВНЗ) є формування у студентів професійної мотивації для підвищення особистого прагнення майбутнього фахівця до безперервного самовдосконалення, самоосвіти та самоідентифікації у професійному полі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема мотивації не є новою для науки. Вона була в епіцентрі наукових пошуків видатних вітчизняних та зарубіжних вчених. Присвячені їй теорії виникли в 40-х роках ХХ століття, вони диференціювалися на дві групи: змістовні і процесуальні [Ильин, 2003: с. 20]. Перші – ґрунтуються на ідентифікації внутрішніх потреб, які змушують людей діяти «так, а не інакше». Серед них найбільш популярними є теорії, які пояснюють поведінку людини виходячи з її потреб: «ієрархії потреб» А. Маслоу, набутих потреб Д. Мак Клеllandа, двофакторна Ф. Герцберга, К. Алдерфера та інші. Процесуальні теорії мотивації базуються на аналізі поведінки людей з урахуванням їх сприймання та пізнання. До них належать наступні: очікування В. Врума, справедливості С. Адамса, модель Портера-Лоулера, «Х» і «У» Д. Мак Грегора та інші [Вилюнас, 1990: с. 156].

Змістовні теорії основну увагу приділяють аналізу факторів поведінки людини і практично не аналізують сам процес мотивації. Натомість процесуальні – розглядають саме процес, описують та прогнозують результати мотивації, але не аналізують її змісту [Асеев, 1995а: с. 93]. Ілюстрацією до вищесказаного є роботи представників даного напрямку досліджень В. Ядова, А. Здравомислова, В. Рожина, А. Леонтьєва, Н. Наумової, І. Беляєвої, в яких розглядається саме процес формування та функціонування мотивації [Асеев, 1976b: с. 24]. Наукові доробки вище згаданих вчених ефективно використовуються і в наш час для пошуку методів

стимулювання людей до ефективної та творчої професійної діяльності, самовдосконалення та самоосвіти.

Метою написання статті є теоретичний аналіз проблеми професійної мотивації студентів під час навчання у вищому навчальному закладі та шляхи її формування в умовах освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Мотивація у сучасній психологічній науці розглядається як сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, що змушують людину діяти специфічно та цілеспрямовано для розв'язання особистих та професійних завдань [Мясищев, 1998: с. 112]. Вона, обумовлюючи поведінку людини, впливає на її професійне самовизначення, задоволеність своєю працею та є одним із найважливіших компонентів, який забезпечує успіх у діяльності. Її складовими є мотиви – стимули, які спонукають особистість до дій; матеріальні або ідеальні предмети, досягнення яких виступає сенсом діяльності [Трайнев, 2002: с. 568].

У ключі нашого дослідження, особливий інтерес становить професійна мотивація, яка розглядається як дія конкретних спонукань, що зумовлюють вибір індивідом професії та тривале виконання обов'язків, пов'язаних з нею. Вона виступає як внутрішній рушійний чинник розвитку професіоналізму, оскільки лише на основі високого рівня її сформованості можливий ефективний розвиток професіоналізму, освіченості та культури особистості [Маркова, 1996: с. 116]. Високомотивовані індивіди ефективніше працюють і, як правило, досягають кращих результатів. Критеріями сформованості професійної мотивації є:

– адекватність уявлень про обрану професію (знання її предмета, мети, умов праці, переваг і недоліків, професійних можливостей);

– розуміння рівня її затребуваності та оплати праці; пріоритетність нематеріальних цінностей професійної діяльності (перевага цінностей інтересу до професії, можливостей саморозвитку, самореалізації в ній);

– вміння співвідносити свої індивідуальні особливості з характеристиками обраної професії, визначати їх відповідність чи розбіжність;

– домінування позитивних емоцій при занятті обраною діяльністю [Панфилова, 2009: с. 76].

При цьому, під мотивами професійної діяльності розуміється усвідомлення актуальних потреб особистості (одержання вищої

освіти, саморозвитку, самопізнання, професійного розвитку та підвищення соціального статусу), що задовольняються за допомогою виконання навчальних завдань і спонукають до вивчення майбутньої професійної діяльності [Климов, 1998: с. 229]. Найбільш актуальними для розвитку професійної мотивації студентів є стимулювання їх пізнавальних та професійних мотивів. Формування перших – є ключовою проблемою в освітній практиці, оскільки вони є основою успішного навчання та готовності до самоосвіти, від якого залежить освітній результат. Більшість вчених, що досліджували дану проблематику визнають релевантність пізнавальної мотивації навчальній діяльності людини.

Так, Л. Виготський зазначав, що важливо не лише навчити знанням, а й виховати вміння здобувати та користуватися ними [Абульханова-Славская, 1980: с.205]. На думку Н. Тализіної, знання виступають у навчальній діяльності мотивом, в якому знаходить своє предметне втілення пізнавальна потреба учня [Габдреев, 2008: с. 135]. А. Вербицький називає пізнавальною такою мотивацію, за якої невідоме нове знання збігається з метою. Професійні мотиви також активно досліджувалися в контексті самовизначення та формування професійної самосвідомості у процесі вузівського навчання. До них належить прагнення до усвідомлення своєї майбутньої професійної діяльності та ставлення до себе як до її суб'єкта [Ковальов, 1988: с. 20].

Отже, з огляду на вищесказане, високий рівень сформованості професійних та пізнавальних мотивів свідчить про розвинену професійну мотивацію, а це сприяє позитивному ставленню студентів до обраної спеціальності та зацікавленості у своїй праці, що є важливою умовою для розвитку здібностей та професійно-ціннісних орієнтацій.

На жаль, доводиться констатувати, що формуванню професійної мотивації приділяється не достатньо уваги, оскільки навчання студентів у ВНЗ вичерпується лише відвідуванням лекцій, семінарських занять, написанням дипломних робіт та складанням іспитів. Існує думка, що необхідна мотивація до оволодіння професією вже задана самим фактом її вибору. Проте цього не достатньо, особливо враховуючи той факт, що під час навчання вона може редукувати.

Дослідження, проведені у вищих навчальних закладах, засвідчили, що студенти з різним рівнем успішності часто відрізняються не за інтелектуальними показниками, а за мірою розвиненості професійної мотивації. Подібні факти можна пояснити

тим, що існуюча система конкурсного відбору до вищих навчальних закладів, проводить селекцію абітурієнтів на рівні загальних інтелектуальних здібностей. Молодь, яка витримує відбір і потрапляє до числа першокурсників, володіє приблизно однаковими здібностями. У цьому випадку провідну роль у формуванні «відмінників» і «трієчників» починає відігравати мотивованість студентів до здобуття професії, адже цей мотив пов'язаний з кінцевою метою і стимулює до більшої активності у навчальній діяльності [Горнова, Железовська, 1999: с. 118]. З огляду на те, що найбільш сприятливим періодом формування мотивації до професійної діяльності є юнацькі роки, необхідно організувати такий освітній процес, який забезпечує перехід від навчально-пізнавальної діяльності до професійної, з відповідною зміною потреб і мотивів, цілей, засобів та результатів. Для цього студент має бути дійовою особою, а викладач – його партнером у навчанні та розвитку. Педагог повинен в процесі своєї роботи стимулювати вироблення позитивних емоцій у ставленні до обраної професії, розвивати прагнення до особистісного зростання, розвитку навичок спільної діяльності в мікро-групах в рамках різних ділових, рольових та імітаційних ігор, соціально-психологічних тренінгів та різноманітних рефлексивних практикумів. Для підвищення мотивації, навчально-виховний процес повинен базуватися на психолого-педагогічному проектуванні розвитку кожного студента. Важливим є домінування якісної змістовної оцінки та аналіз досягнень або помилок. Навчальну діяльність потрібно вибудовувати таким чином, щоб викликати почуття значущості її виконання [Краткий психологический словарь, 1998: с. 91].

Для більш поглибленого розуміння змісту майбутньої професії частину семінарських занять з профільних дисциплін доцільно проводити на базі установ, де можна не лише ознайомитися з реалізацією технологій на практиці, але й відчути себе суб'єктом діяльності.

Конструктивними методами стимулювання мотивації до професійної діяльності є також розширення функціональних обов'язків студентів, тобто надання їм можливості проявляти себе в тій області, яка їм найбільш близька, свободи у виборі предметів, що вивчаються.

Неабияке значення для формування професійної мотивації має спеціально організована індивідуальна та групова практика [Хекгаузен, 2001: с. 125]. У період практики, навчальну, громадську та наукову діяльність, студенти можуть продовжити безпосередньо в

умовах їх майбутньої професійної діяльності. Вони вирішують реальні завдання, поповнюють свої знання, закріплюють навички, вміння та набувають трудового досвіду.

Мають можливість побачити позитивні сторони та недоліки у своїй професійній підготовці, глибше усвідомити складність та відповідальність обов'язків, значення самостійності, розумових, комунікативних, організаторських та педагогічних здібностей [Рубинштейн, 1957: с. 127].

Проте у процесі активізації професійної мотивації не слід обмежуватись рішенням вузьковиробничих питань. Так, В. Ілютін звертав увагу на зміцнення тісного зв'язку практики з теорією, посилення в ній дослідних моментів, оскільки різноманітність виконаних студентами завдань всебічно формує їх як майбутніх фахівців, виробляє вміння та навички професійного, правильного використання отриманих теоретичних знань. Вплив практики на професійний та загальний розвиток тим сильніший, чим ретельніше проводиться ділова і психологічна підготовка до неї, на місці її проведення надається допомога у виділенні головного в новій ситуації і виконання поставлених завдань.

Висновки. В умовах сьогодення вищий навчальний заклад виконує надзвичайно важливу місію – формує особистості майбутніх фахівців, які за роки навчання засвоюють необхідні знання, вміння та навички, визначені в державному освітньому стандарті відповідної спеціальності. На жаль, нині доводиться констатувати, що в процесі навчання професійні мотиви відсуваються на другий план, а це не може не позначитись на майбутній професійній діяльності. Подолати існуючу проблему дозволяє побудова університетської освіти як синтетичної і фундаментальної, тобто студентам не мають повідомляти «істинні» і «єдино можливі» думки, а повинні надавати можливість виробити власний погляд на проблему, пропонуючи глибоке і всебічне вивчення матеріалу та проведення самостійних досліджень.

Аналіз проблеми психології професійної мотивації дозволяє резюмувати, що з метою її формування та стимулювання необхідно організувати такий освітній процес, який забезпечує перехід від навчально-пізнавальної діяльності до професійної, з відповідною зміною потреб і мотивів. Важливу роль у цій роботі повинна відігравати особистість викладача та його вміння організувати навчання. Варто розширювати функціональні обов'язки студентів, надавати більше свободи у виборі профільних предметів, особливу увагу треба приділяти практиці на базі установ. Ще одним методом

формування професійної мотивації студентів є стимулювання появи у них позитивних емоцій у ставленні до обраної професії, адже саме завдяки їм навчання буде більш плідним, а майбутня професійна діяльність – ефективною.

Тож, в процесі формування професійної мотивації потрібно створювати всі умови для правильного розвитку професійно-орієнтованої особистості, конкурентного, мотивованого та освіченого фахівця, здатного до ефективною та творчої професійної діяльності, самовдосконалення та самоосвіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Абульханова-Славская, 1980* – Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности /К. А. Абульханова-Славская. – М.: Наука, 1980 – 335 с.
- Асеев, 1976b* – Асеев В. Г. Мотивация поведения и формирования личности / В. Г. Асеев. – М.: Мысль, 1976. – 158 с.
- Асеев, 1995a* – Асеев В. Г. Мотивационная регуляция поведения личности: дисс. докт. психол. наук. / В. Г. Асеев. – М.: РАН, Ин-т психологии, 1995. – 325 с.
- Вилюнас, 1990* – Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – 228 с.
- Габдреев, 2008* – Габдреев Р. В., Смирнов А. В. Формирование мотивации учебно-познавательной деятельности студентов ВУЗа / Р. В. Гарбеев, А. В. Смирнов// Образование и саморазвитие. – 2008. – № 10. – С.227-233.
- Горнова, Железовская, 1999* – Горнова Н. В., Железовская Г. И. Профессионально-личностное становление будущего учителя. / Н. В. Горнова , Г. И. Железовская. – Балаково: Изд-во филиала ПИ СГУ, 1999. – 108 с.
- Ильин, 2003* – Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2003. – 512с.
- Климов, 1998* – Климов Е. А. Психология профессионала. / Е. А. Климов. – М.: Воронеж, 1998. – 126 с.
- Ковальов, 1988* – Ковальов В. И. Мотивы поведения и деятельности / В. И. Ковальов. – М.: Наука, 1988. – 191с.
- Краткий психологический словарь, 1998* – Краткий психологический словарь / Под ред. А. В. Петровского. – Ростов н/Д: Феникс, 1998. – 505 с.
- Маркова А. К. Психология профессионализма. / А. К. Маркова. – М.: Знание, 1996. – 308 с.*
- Мясищев, 1998* – Мясищев В. Д. Принципы и методы исследования характера. /А. А. Бодалёва // Психология отношений. – М.: Изд-во «Институт практической психологии»; Воронеж: МОДЭК, 1998. – С. 220-257.
- Панфилова, 2009* – Панфилова А. П. Инновационные педагогические технологии: активное обучение: учеб. пособие для вузов / А. П. Панфилова. – М.: Академия, 2009. – 192 с.
- Психологическая энциклопедия, 2003* – Психологическая энциклопедия / Р. Корсини, А. Ауэрбаха. – СПб.: Питер, 2003. – 1096 с.
- Рубинштейн, 1957* – Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. – М.: Изд-во АН СССР, 1957. – 328 с.

- Словарь-справочник практического психолога, 1996* – Словарь-справочник практического психолога / Н. И. Конюхова. – Воронеж: МОДЭК, 1996. – 224 с.
- Трайнев, 2002* – Трайнев В. А. Деловые игры в учебном процессе: Методология разработки и практика проведения./В. А. Трайнев. – М.: Издательский дом «Дашков и К»: МАН ИПТ, 2002.– 360 с. *Хекхаузен, 2001* – Хекхаузен Х. Психология мотивации достижения./ Х. Хекхаузен. – СПб.: Речь, 2001.– 387 с.

REFERENCES

- Abulkhanova-Slavskaia, 1980* – Abulkhanova-Slavskaia K. A. Deiatelnost y psykholohyia lychnosty /K. A. Abulkhanova-Slavskaia. – М.: Nauka, 1980 – 335 s.
- Aseev, 1976* – Aseev V. H. Motyvatsyia povedeniya y formirovaniya lychnosty / V. H. Aseev. – М.: Msl, 1976. – 158 s.
- Aseev, 1995* – Aseev V. H. Motyvatsyonnaia rehuliatsyia povedeniya lychnosty:dyss. dokt. psykhol. nauk. / V. H. Aseev.— М.: RAN, Yn-t psykholohyy, 1995. – 325 s.
- Vyliunas, 1990* – Vyliunas V. K. Psykholohycheskye mekhanyzmy motyvatsyy cheloveka. – М.: Yzd-vo Mosk. un-ta, 1990. – 228 s.
- Habdreev, 2008* – Habdreev R. V., Smyrnov A. V. Formirovaniye motyvatsyy uchebno-poznavatelnoi deiatelnosty studentov VUZa / R. V. Harbeev, A. V. Smyrnov// Obrazovaniye y samorazvitye. – 2008. – № 10. – S.227-233.
- Hornova, Zhelezovskaia, 1999* – Hornova N. V., Zhelezovskaia H. Y. Professionalno-lychnostnoe stanovleniye budushcheho uchytelia. / N. V. Hornova, H. Y. Zhelezovskaia. – Balakovo: Yzd-vo fylyala PY SHU, 1999. – 108 s.
- Ylyn, 2003* – Ylyn E. P. Motyvatsyia y motyvy./ E. P. Ylyn.–SPb.: Pyter, 2003.–512s.
- Klymov, 1998* – Klymov E. A. Psykholohyia professyionala. / E. A. Klymov. – М.:Voronezh, 1998. – 126 s.
- Kovalov, 1988* – Kovalov V. Y. Motyvy povedeniya y deiatelnosty/ V. Y. Kovalov. – М.: Nauka, 1988. – 191s.
- Kratkyi psykholohycheskyi slovar, 1998* – Kratkyi psykholohycheskyi slovar / Pod red. A. V. Petrovskoho. – Rostov n/D: Fenyks, 1998. – 505 s.
- Markova, 1996* – Markova A. K. Psykholohyia professyionalyzma. / A. K. Markova. – М.: Znanye, 1996. – 308 s.
- Miasyshchev, 1998* – Miasyshchev V. D. Pryntsypy y metody yssledovaniya kharaktera. /A. A. Bodalëva // Psykholohyia otnoshenyi. – М.: Yzd-vo «Ynstytut praktycheskoi psykholohyy»; Voronezh: МОДЭК, 1998. – S. 220-257.
- Panfylova, 2009* – Panfylova A. P. Ynnovatsyonnye pedahohycheskye tekhnolohyy: aktyvnoe obuchenye: ucheb.posobyе dlia vuzov / A. P. Panfylova. – М.: Akademyia, 2009. – 192 s.
- Psykholohycheskaia entsyklopedyia, 2003* – Psykholohycheskaia entsyklopedyia / R. Korsyny, A. Auэrbakha. – SPb.: Pyter, 2003. – 1096 s
- Rubynshtein, 1957* – Rubynshtein S. L. Vytye y soznaniye. – М.: Yzd-vo AN SSSR, 1957. – 328 s.
- Slovar-spravochnyk praktycheskoho psykholoha, 1996* – Slovar-spravochnyk praktycheskoho psykholoha / N. Y. Koniukhova. – Voronezh: МОДЭК, 1996. – 224 s.

Trainev, 2002 – Trainev V. A. Delovye yhgy v uchebnom protsesse: Metodolohiya razrabotky y praktyka provedeniya./V. A. Trainev. – M.: Yzdatelskiy dom «Dashkov y K»: MAN YPT, 2002.– 360 s.

Khekkhauzen, 2001 – Khekkhauzen Kh. Psykholohiya motyvatsyy dostyazheniya./ Kh. Khekkhauzen. – SPB.: Rech, 2001.– 387 s.

Надійшла до друку 12.06.2014.

УДК 613.96

Наталія Годун

ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Одним із шляхів досягнення максимально можливого здоров'я учнів є формування у них позитивної мотивації на здоровий спосіб життя. Саме здоровий спосіб життя – якісна передумова майбутньої самореалізації молодих людей, успішного навчання продуктивної діяльності, здатності до створення сім'ї та народження здорових дітей, творчої та суспільно-політичної активності.

Здоровий спосіб життя – категорія водночас і педагогічна, і духовна, і соціальна, вона охоплює різні боки життєдіяльності учнів, забезпечуючи розвиток їхніх фізіологічних, соціальних і психічних функцій у динамічній єдності. Установка на здоровий спосіб життя не з'являється у школярів сама собою, а розвивається в результаті педагогічного впливу, спрямованого на формування в них позитивного ставлення до здорового способу життя. Вирішення цієї проблеми в загальноосвітніх школах в основному покладено на вчителів та медичних працівників. Але досить часто і лікарі, і вчителі виявляються не зовсім підготовленими до пропаганди переваг здорового способу життя і не завжди самі є у цьому позитивним прикладом. Тому одним із важливих моментів у формуванні позитивних мотивацій щодо ведення здорового способу життя є розуміння сутності здорового способу життя, яка полягає у розкритті його основних структурних компонентів.

Світова наука розробила цілісний погляд на здоровий спосіб життя як феномен, що інтегрує принаймні чотири його сфери або складові – фізичну, психічну (розумову), соціальну (суспільну) і духовну. У реальному житті всі чотири складових – соціальна, духовна, фізична, психічна, до яких ми відносимо і організацію рухової діяльності; і профілактику шкідливих звичок; і виконання вимог санітарії, гігієни й загартування; і режим навчання, праці та відпочинку; і режим харчування; і організацію сну; і культуру спілкування; і культуру сексуальної поведінки; і психофізіологічну регуляцію організму діють одночасно і їх вплив визначає загальний стан здоров'я людини як цілісного складного феномена.